

Samenvatting en vervolgacties

Onderzoeksrapport Steunouder - Randvoorwaarden voor een effectieve samenwerking tussen informele en formele hulp

Yvonne Conradi, Rotterdam, 29 mei 2019

Opdrachtgever: Steunouder Nederland en Ecorys (stageopdracht)

Eindrapportage stage Master Sociology: Contemporary Social Problems (Universiteit Utrecht)

Doel en vraagstelling

De decentralisatie in het sociaal domein heeft een grotere nadruk op informele, preventieve hulp met zich meegebracht. Een voorbeeld van informele steun is het initiatief Steunouder. Steunouder is actief in 15¹ gemeenten en zet vrijwilligers (steunouders) in die een à twee dagdelen per week kinderen van overbelaste ouders (vraagouders) opvangen. Zo krijgen kinderen een gastvrij thuis bij de steunouder en de vraagouders meer rust en ruimte. De steunouders worden getraind en ondersteund door steunoudercoördinatoren, die werkzaam zijn bij welzijns- en dienstverlenende organisaties. Om inzicht te krijgen in de meest effectieve manier waarop Steunouder formele hulp kan aanvullen en hoe formele hulp met de inzet van informele steun kan worden voorkomen, is onderzocht wat de randvoorwaarden zijn voor een effectieve samenwerking tussen informele steun en formele zorg.

Onderzoeksaanpak

Naast literatuuronderzoek naar de samenwerking tussen informele en formele hulporganisaties, is een dossier van Steunouder Nederland bestudeerd, met daarin de gegevens van 211 vraagouders. Verder zijn interviews gehouden met verschillende betrokkenen bij de uitvoering van Steunouder: twaalf steunoudercoördinatoren, drie gemeentebambtenaren, twee beleidsmedewerkers van uitvoerende welzijnsorganisaties en vier vraagouders. Tot slot is een participerende observatie uitgevoerd bij een platformbijeenkomst voor steunoudercoördinatoren.

Resultaten en conclusies

Er zijn vier randvoorwaarden voor een effectieve samenwerking tussen informele steun en formele zorg:

1. Kennis van organisaties binnen het sociaal domein, zodat hulp- en welzijnsorganisaties goed op de hoogte zijn welke (in)formele hulpinitiatieven er in de gemeente zijn en wat deze doen.
2. Overeenstemming en afstemming in de visie en werkwijze van informele steun en formele zorg, zodat beide vormen van hulp elkaar aanvullen.
3. Duidelijkheid en eenduidigheid over de verantwoording naar de gemeente als subsidiegever. Hiervoor is het van belang een (uren)registratie bij te houden en inzicht te geven in de effectiviteit van het initiatief. Transparantie over de effectiviteit van hulpinitiatieven is van belang om vertrouwen te creëren bij de gemeente.
4. Laagdrempeligheid in het voorliggend veld zodat initiatieven voor informele steun meer mensen preventief bereiken.

¹ Bijgesteld d.d. 4 oktober 2019 naar 21.

Aanbevelingen

Aanbevelingen voor Steunouder die worden gegeven zijn als volgt:

- ✓ Zoek en houd actief contact met organisaties in het eigen netwerk binnen de gemeente;
- ✓ Blijf het doel en de werkwijze van Steunouder breed bekendmaken bij andere organisaties;
- ✓ Houd een (uren)registratie bij in het kader van de verantwoording naar de subsidiegever;
- ✓ Promoot Steunouder in het voorliggend veld, bijvoorbeeld op scholen.

Vervolg n.a.v. het onderzoek?

a. Steunouder als vorm van informele steun beter op de kaart krijgen

We blijven aandacht genereren bij vindplaatsen als consultatiebureaus, huisartsen, speelzalen, dagverblijven, scholen en ook bij de professionele zorg. D.m.v. social media en pr-materialen verhelderden we onze werkwijze zowel landelijk, regionaal als lokaal. Door onderdeel uit te maken van het Collectief Informele Steun voor kind en gezin² proberen we informele steun met collega-organisaties ook in brede zin beter op de kaart te zetten. Een eerste aanzet is om het [Overzicht Gezinsvoorzieningen](#) gezamenlijk inzichtelijk te maken.

b. Samenwerking tussen de informele steun en de formele zorg

Wij ervaren regelmatig in het land een wij-zij verhouding tussen informele steun en formele zorg. We constateren ook dat in gemeenten de samenwerking juist heel goed loopt. De vraag is dan wat waarom goed loopt. Een van de factoren die samenwerking bevorderen is de wijze waarop Steunouder is aangehaakt in de gemeente en de mate van inbedding in het sociaal domein. Wij sluiten altijd aan bij bestaande organisaties. Soms bieden zij alleen vormen van informele steun, maar soms ook naast informele steun formele zorg. Dan zijn die lijnen al gelegd en loopt de samenwerking gemakkelijker. Deze organisaties zijn ook vrijwel altijd kernpartner van het CJG of sociale wijkteam. De grootte van een gemeente speelt ook een rol. Hoe kleiner, des te korter de lijnen.

We willen d.m.v. actieonderzoek nagaan wat werkt bij goede voorbeelden en waarom en hoe je in de praktijk de samenwerking concreet verbetert door al doende te leren en aan te passen. Binnen het Collectief werken we mee aan de onderzoeksopzet van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) die gericht is op dit onderzoek. De CHE heeft een aanvraag ingediend binnen de subsidieoproep van ZonMw '[Versterken en verbeteren van wijkgericht werken](#)'.

c. De effecten nog beter in beeld krijgen

Met de effectencalculator brengen we de kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde van Steunouder in beeld aan de hand van de beleving van steun- en vraagouders, coördinatoren en andere betrokkenen. Hiermee krijgen we ook beter zicht op de uren die nodig zijn om tot een verantwoorde uitvoering van de werkwijze te komen. Daarnaast starten we met het meten van de impact op het kind en het gezin vanuit de beleving van vraag- en steunouders.

Een meer breed onafhankelijk onderzoek naar de meerwaarde van informele steun zoals Steunouder zouden we graag initiëren. We verkennen de mogelijkheden met Ecorys, het Collectief en de CHE.

d. Laagdrempeligheid

Mede dankzij de adviezen van Total Design en Mediatest heeft ons pr-materiaal een [aangepaste vorm](#) gekregen. Daarnaast zijn we op weg naar een meer landelijk uitstraling in beeld en verhaal die de herkenbaarheid van Steunouder vergroot in woord en beeld en de drempel verlaagd.

² Het Collectief Informele Steun voor kind en gezin wordt gevormd door Steunouder Nederland in samenwerking met Samen Oplopen, Buurtgezinnen en Meeleefgezin.